

Sídlné a regionálne preferencie študentov Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave a UPJŠ v Košiciach

Vladimír SLAVÍK, Michal KLOBUČNÍK, Martin ŠUVADA

Abstract: *The issue of urban and regional preferences is not frequent theme in the scientific literature. Its origins date back to the 1960s and 1970s as part of behavioural geography in Anglo-American literature. In the 1980s and 1990s this kind of research developed in the Czech geography. Because this topic still absents in the Slovak geography, we started to implement research in this scientific field at the Department of Human Geography and Demography at Comenius University in Bratislava in 1995. The research of settlement and regional preferences is based on poll surveys of selected respondents. Respondents should be young people who can express their potential for migration in the future. Therefore, this kind of research is focused on the high school or university students. First, we conducted this research in high schools in selected towns of Slovakia. Recently, we expanded the research to the university students. The aim of this paper is to present the results of research of the settlement and regional preferences of students of geography at Comenius University in Bratislava and Pavol Jozef Šafárik University in Košice.*

Keywords: *settlement and regional preferences, students, Bratislava, Košice*

Úvod

Problematika sídelných a regionálnych preferencií nie je frekventovanou témou v odbornej literatúre, jej začiatky siahajú do 60. a 70. rokov minulého storočia ako súčasť behaviorálnej geografie v angloamerickej literatúre. V 80. a 90. rokoch sa tento smer rozvinul v českej odbornej literatúre, predovšetkým vďaka D. Drbohlavovi (1990a, 1990b, 1992, atď.). Prehľad ďalších autorov uvádzame v skoršom príspevku (Slavík, Grác a Kurta 2008).

Sídlné a regionálne preferencie sú založené na anketovom zisťovaní preferencií vybraných vzoriek respondentov, pričom podmienkou je, aby to boli vzorky mladých ľudí, ktorí sa vyjadrujú ku svojej budúcnosti – potenciálnej migrácii za bývaním resp. prácou. Z toho vyplýva, že do úvahy prichádzajú žiaci stredných škôl a denní študenti vysokých škôl. Väčšina doterajších výskumov v zahraničí sa realizovala na stredných školách, výskum preferencií študentov vysokých škôl je skôr zriedkavým javom (Bartnicka 1987, Hrdlička 1983, Siwek 1988, Slodczyk 1984, Voženílek 1997, Wernerová 2008 atď.). V prípade českých autorov prevažovali ako respondenti študenti geografie na prírodovedeckých fakultách. Klasickým príkladom analýzy sídelných a regionálnych preferencií Česka je len príspevok Hrdličku (1983) (110 študentov KU Praha). Siwek (1988) skúmal znalosť a obľúbenosť územia Československa (100 študentov KU Praha). Voženílek (1997) tvoril mentálne mapy Moravy a Sliezska na základe desiatich otázok, z toho štyri boli orientované na preferencie, zo všetkých výskumov použil najmenšiu vzorku (55 študentov UP Olomouc). Wernerová (2008) zúžila výskum preferencií len na české krajské mestá (302 študentov z Ústí nad Labem a Českých Budějovic). Slodczyk (1984) analyzoval preferencie študentov šiestich poľských vysokoškolských centier a vytvoril mentálne mapy Poľska. Bartnicka (1987) zamerala analýzu preferencií bývania len na mestské časti Varšavy (135 študentov Varšavskej univerzity).

V slovenskej geografii téma sídelných a regionálnych preferencií stále absentovala, preto sme začali s výskumami v tejto oblasti na Katedre humánnej geografie a demografie PRIF UK v Bratislave. Doteraz sme realizovali výskum na stredných školách vo vybraných mestách SR (Slavík, Grác a Kurta 2008) v dvoch etapách, a to 1995 – 1999 a 2007 – 2008 a na dvoch vysokých školách v Bratislave (1999, 2009) a Košiciach (2009). Publikované boli zatiaľ len výsledky z výskumov na stredných školách, a to v mestách Skalica (Slavík a Sedlák 1997, Slavík, Grác a Kurta 2008, Slavík a Grác 2010) a Kežmarok (Slavík a Sedlák 2000).

Cieľom tohto príspevku je prezentovať prvýkrát výsledky výskumu sídelných a regionálnych preferencií študentov vysokých škôl. Výskum sa uskutočnil na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (1999, november 2009) a Prírodovedeckej fakulte Univerzity Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach (december 2009). Respondentmi boli študenti geografie na uvedených fakultách. Metodika výskumu bola popísaná v doterajších príspevkoch (Slavík, Grác a Kurta 2008, Slavík a Grác 2010 atď.). Vo všetkých výskumoch bola použitá rovnaká anketa z hľadiska možnosti vzájomného porovnania výsledkov. Doteraz boli výsledky výskumu v Bratislave analyzované len v dvoch diplomových prácach, anketa z roku 1999 v diplomovej práci E. Zimanovej (1999) a anketa z roku 2009 v diplomovej práci E. Horčicovej (2010).

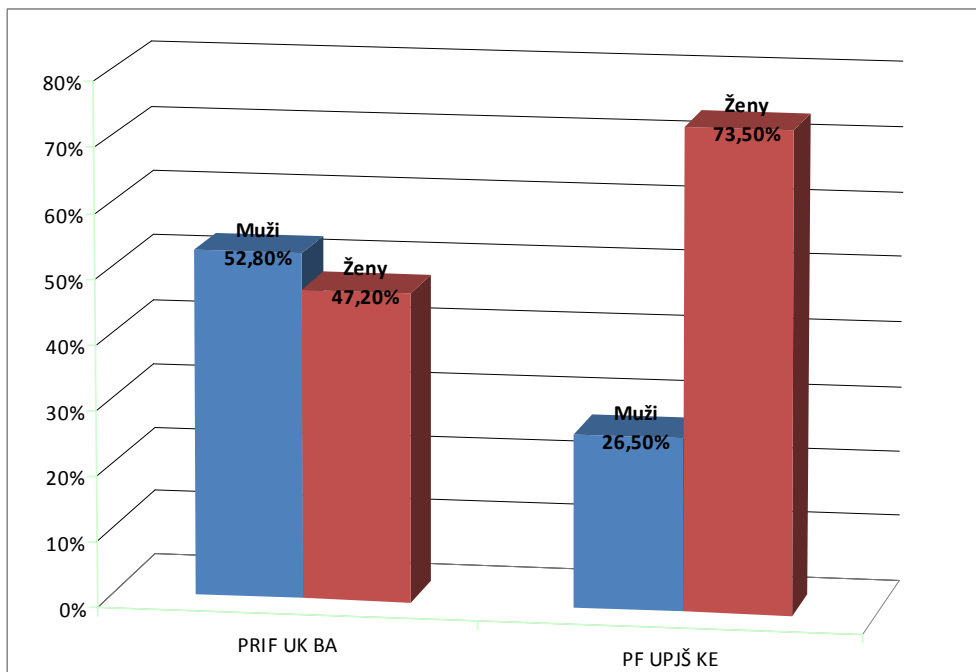
Analýza sídelných a regionálnych preferencií je v tomto príspevku zameraná predovšetkým na porovnanie výsledkov ankety realizovanej v Bratislave a Košiciach v roku 2009. Úvodom však predstavíme stručne aj prvý výskum v Bratislave z roku 1999. Osobitne budeme prezentovať sídelné a regionálne preferencie a nepreferencie študentov na území SR a ich zahraničné preferencie štátov a metropol. V rámci ankety sme zisťovali aj ďalšie okruhy – migračnú minulosť, návštevnosť lokalít, preferencie veľkostných typov sídiel, vzhľadom na rozsah príspevku ich neprezentujeme.

Sídelné a regionálne preferencie

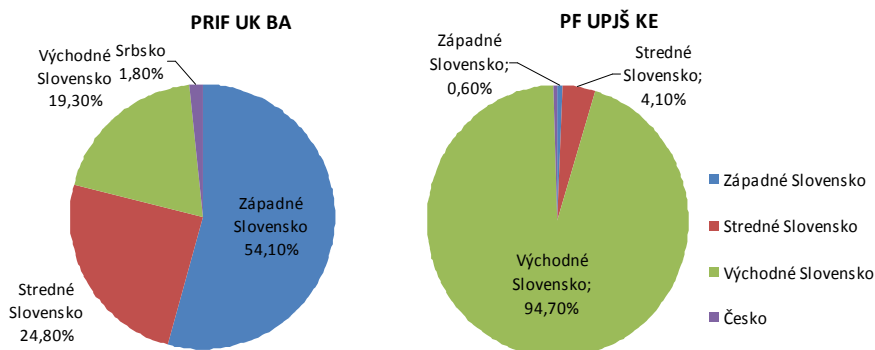
V roku 1999 sme prvýkrát analyzovali sídelné a regionálne preferencie so vzorkou vysokoškolských študentov. Bolo to 185 študentov geografie na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave (podľa trvalého bydliska z 53 okresov Slovenska). Podľa očakávania, v sídelných preferenciách jednoznačne dominovala Bratislava (25,1 % preferenčných bodov zo sumy prvej 15-ky miest). Na druhom mieste s prevahou skončil Poprad (15,9 %). Ďalších 5 priečok obsadili krajské mestá, pričom poslednými boli Košice (3. Banská Bystrica, 4. Trenčín, 5. Žilina, 6. Nitra, 8. Košice). Z ďalších krajských miest skončila Trnava na 11. mieste a najhoršie Prešov na 14. mieste, k nim sa pridali z veľkých miest ešte Martin (12.). Do prvej 15-ky sa dostali obľúbené mestá – historické mesto Banská Štiavnica (9.), najväčšie kúpeľné mesto Piešťany (10.), Liptovský Mikuláš (8.), Dolný Kubín (13.) a obľúbené mesto letnej rekreácie Senec (15.) (Zimanová 1999).

V roku 2009 sme výskum v Bratislave (november) zopakovali a pridali sme Košice (december). Respondentmi boli opäť študenti geografie, a to na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského (161 študentov) a Univerzity Pavla Jozefa Šafárika (166 študentov). Treba upozorniť na niektoré odlišnosti vzoriek. V Bratislave bol takmer vyrovnaný podiel mužov a žien, v Košiciach výraznejšie prevažovali ženy (pedagogické kombinácie s geografiou) (obr. 1). Skúmané vzorky sa najviac líšili podľa miesta trvalého bydliska. V Bratislave bolo rovnomernejšie zastúpenie samosprávnych krajov Slovenska, 4 samosprávne kraje západného Slovenska tvorili 54,1 %, takmer polovičné zastúpenie mali ďalšie 4 samosprávne kraje stredného a východného Slovenska. V Košiciach bola vzorka respondentov zložená takmer výlučne zo študentov dvoch samosprávnych krajov východného Slovenska (94,7 %) (obr. 2). Rozdiel bol aj v zastúpení študentov bývajúcich v mestách a vidieckych obciach. Zatiaľ čo v Bratislave „mestskí“ študenti prevažovali (70 %), v Košiciach mali len miernu prevahu (52 %). Pri výbere vzorky študentov bol prvoradým kritériom porovnateľný počet študentov, ďalšie charakteristiky sa nedali ovplyvniť. Ešte pred vyhodnotením ankety sme predpokladali, že uvedené rozdiely vo vzorkách budú mať vplyv na celkové výsledky ankety, čo sa napokon aj potvrdilo.

Prvým zaujímavým údajom z ankety o sídelných a regionálnych preferenciách je celkový počet lokalít, ktoré respondenti uviedli. V Bratislave to bolo 142 lokalít, z toho 74 miest, 44 vidieckych obcí a 24 regiónov, v Košiciach boli tieto hodnoty s výnimkou vidieckych obcí nižšie – 120 lokalít, z toho 51 miest, 52 vidieckych obcí, 17 regiónov. Vysvetliteľné je to vyšším podielom študentov z vidieka a nižšie hodnoty ostatných hodnôt ovplyvnilo trvalé bydlisko respondentov. Sídelné a regionálne preferencie oboch vzoriek osobitne prezentujeme prehľadne v tabuľkách 1 a 2 a porovnanie oboch vzoriek v obr. 3.

Obr. 1. Vzorka respondentov sídelných a regionálnych preferencií na PRIF UK v Bratislave a UPJŠ v Košiciach v roku 2009 podľa miesta trvalého bydliska

Obr. 2. Vzorka respondentov sídelných a regionálnych preferencií na PRIF UK v Bratislave a UPJŠ v Košiciach v roku 2009 podľa miesta trvalého bydliska; Vysvetlivky: Západné Slovensko (BA, TT, NR, TN kraj), Stredné Slovensko (BB, ZA kraj), Východné Slovensko (PO, KE kraj).

Vyhodnotenie sídelných a regionálnych preferencií študentov v Bratislave potvrdilo očakávanú jednoznačnú dominanciu Bratislavy (114 respondentov, 24 % preferenčných bodov). Najfrekvencovanejším dôvodom výberu boli možnosti pracovného uplatnenia (95 respondentov) nasledované dobrou úrovňou vybavenosti a možnosťami športového a rekreačného vyžitia. Druhú významnú skupinu dôvodov, hoci menej početnú, tvorilo rodisko, osobné sympatie a zvyk. V tomto prípade sa potvrdil aj tzv. „neighbourhood efekt“, ktorý znamená, že jedinec vo všeobecnosti najviac preferuje miesto svojho dlhodobého bydliska (Drbohlav 1990a). Až 33 z 34 Bratislavčanov uviedlo Bratislavu medzi preferenciami pre bývanie, z nich 24 ju umiestnilo na prvé miesto (Horčicová 2010).

Za Bratislavou sa s výrazným náskokom pred ďalšími mestami umiestnila Banská Bystrica (7,2 % preferenčných bodov), kde hlavným dôvodom výberu boli osobné sympatie a tiež možnosti pracovného uplatnenia a dobrá úroveň vybavenosti. V prvej desiatke sa umiestnili ďalšie najväčšie mestá s výnimkou Prešova (11.) a Martina (14.), pričom Košice skončili až na 6. priečke. Rebríček TOP 20 preferencií doplnili obľúbené a atraktívne mestá (Liptovský Mikuláš, Vysoké Tatry, Banská Štiavnica), mestá metropolitného regiónu Bratislava (Pezinok, Skalica, Senec, Malacky) a 4 regióny, z toho okolie Bratislavy z dôvodu pracovných príležitostí a dobrej úrovne vybavenosti a dva regióny (Orava, Liptov) z dôvodu zdravého životného prostredia. Vďaka tomuto dôvodu dobré umiestnenie dosiahol aj Poprad (4.). Prekvapením bolo až 21. miesto kúpeľného mesta Piešťany.

Tab. 1. Sídelné a regionálne preferencie študentov PRIF UK v Bratislave v roku 2009

P.	Mesto, región	Počet respondentov	Preferenčné body	%
1.	Bratislava	114	481	24
2.	Banská Bystrica	48	144	7,2
3.	Žilina	24	85	4,2
4.	Poprad	25	73	3,6
5.	Trenčín	23	69	3,5
6.	Košice	21	67	3,4
7.	Nitra	21	63	3,1
8.	Trnava	21	59	3
9.	Orava	15	53	2,7
10.	Liptovský Mikuláš	17	52	2,6
11.	Prešov	12	44	2,2
12.	okolie Bratislavy	10	43	2,1
13.	Vysoké Tatry	10	31	1,6
14.	Martin	8	27	1,3
15.	Pezinok	8	23	1,2
16.	Banská Štiavnica	10	22	1,1
17.	Liptov	6	20	1
18.	Skalica	6	19	0,9
19.	Senec	5	19	0,9
20.	Malacky	4	18	0,9
	Spolu TOP 20	408	1 412	70,5
	Ostatné	187	590	29,5
	Všetky lokality spolu	595	2 002	100

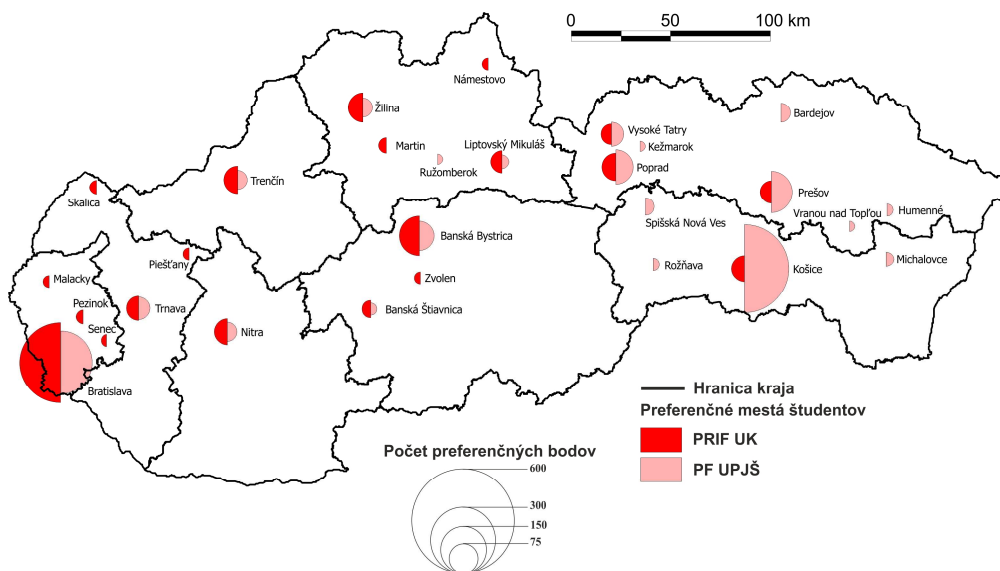
Vysvetlivky: kurzívou sú uvedené názvy preferovaných regiónov

Vzorka študentov v Košiciach si za najatraktívnejšie mesto zvolila Košice (počet respondentov 131, 26 % preferenčných bodov), čo sme vzhľadom na jednoznačnú prevahu respondentov z východného Slovenska aj očakávali. Ako hlavné dôvody uvádzali respondenti pracovné uplatnenie (61 respondentov) a úroveň vybavenosti, oproti Bratislave vyšší podiel tvorila druhá skupina dôvodov – osobné sympatie, zvyk a rodisko. Na druhom mieste skončila Bratislava (14,3 % preferenčných bodov) predovšetkým vďaka možnostiam pracovného uplatnenia (až 81 respondentov) a tiež dobrej vybavenosti. Na ďalších miestach sa umiestnili ďalšie najväčšie mestá s výnimkou Martina (chýbal v TOP 20). Vzhľadom na prevahu respondentov z východného Slovenska hneď na tretej priečke skončil Prešov a na rovnakej štvrtej priečke sa umiestnil Poprad. Do prvej desiatky sa dostali aj turistické centrá Vysoké Tatry a Bardejov. Rebríček TOP 20 dopĺňajú opäť obľúbené a atraktívne mestá (Liptovský Mikuláš, Banská Štiavnica), tri regióny a štyri mestá východného Slovenska (Spišská Nová Ves, Michalovce, Rožňava, Humenné). Pri regiónoch boli výsledky identické s hodnotením v Bratislave – okolie Košíc a dva rovnaké regióny Liptov a Orava (tabuľka 2).

Tab. 2. Sídlné a regionálne preferencie študentov PRIF UPJŠ v Košiciach v roku 2009

P.	Mesto, región	Počet respondentov	Preferenčné body	%
1.	Košice	131	556	26
2.	Bratislava	90	302	14,1
3.	Prešov	46	154	7,2
4.	Poprad	34	107	5
5.	Banská Bystrica	28	83	3,9
6.	Vysoké Tatry	20	55	2,6
7.	Trnava	22	53	2,5
8.	Bardejov	12	40	1,9
9.	Žilina	15	38	1,8
10.	Trenčín	13	38	1,8
11.	Nitra	17	37	1,7
12.	Liptov	12	33	1,55
13.	Spišská Nová Ves	8	31	1,45
14.	Michalovce	8	26	1,2
15.	Liptovský Mikuláš	9	24	1,1
16.	Orava	6	21	1
17.	Okolie Košíc	5	21	1
18.	Rožňava	4	17	0,8
19.	Banská Štiavnica	4	16	0,75
20.	Humenné	4	16	0,75
	Spolu TOP 20	488	1 668	78,1
	Ostatné		467	21,87
	Všetky lokality a regióny spolu		2 135	100

Vysvetlivky: kurzívou sú uvedené názvy preferovaných regiónov

Obr. 3. Sídlné preferencie študentov PPIF UK v Bratislave a UPJŠ v Košiciach v roku 2009

Sídlné a regionálne nepreferencie

Pri sídlných a regionálnych nepreferenciách respondenti uviedli celkovo menší počet lokalít, v oboch mestách to ovplyvnil výrazne nižší počet vidieckych obcí. V Bratislave to bolo celkovo 112 lokalít, z toho 69 miest, 24 vidieckych obcí a 19 regiónov, v Košiciach 97 lokalít, z toho 58 miest, 26 vidieckych obcí a 13 regiónov.

Čo sa týka sídlných a regionálnych nepreferencií, tak v prieskume na PRIF UK v Bratislave ako najviac nepreferované mesto dominovali Košice s 220 nepreferenčnými bodmi (11,6 %). Hlavnými dôvodmi výberu boli veľká vzdialenosť od príbuzných, známych a priateľov, nezvyk a osobné nesympatie. Na druhom mieste skončila Bratislava, ktorú študenti zvolili najmä z dôvodov nevýhod veľkomesta a osobných nesympatií. Prvú trojicu uzatvára mesto Komárno, ku ktorému cítili respondenti osobné nesympatie. Hneď na ďalších dvoch miestach skončili nepreferované regióny juh Slovenska a východ Slovenska, čo len potvrdilo predchádzajúce výsledky realizované na stredných školách. TOP 20 dopĺňajú ďalšie mestá južného (4 – Rimavská Sobota, Dunajská Streda, Nové Zámky, Štúrovo) a východného Slovenska (7). V porovnaní s predchádzajúcimi výskumami poklesli v rebríčku priemyselné mestá (Žiar nad Hronom, Ružomberok), čo naznačuje ústup ekologického faktora ako dôvodu nepreferencií. Z ďalších najväčších miest sa v TOP 20 umiestnil len Prešov.

Tab. 3. Sídlné a regionálne nepreferencie študentov PRIF UK v Bratislave v roku 2009

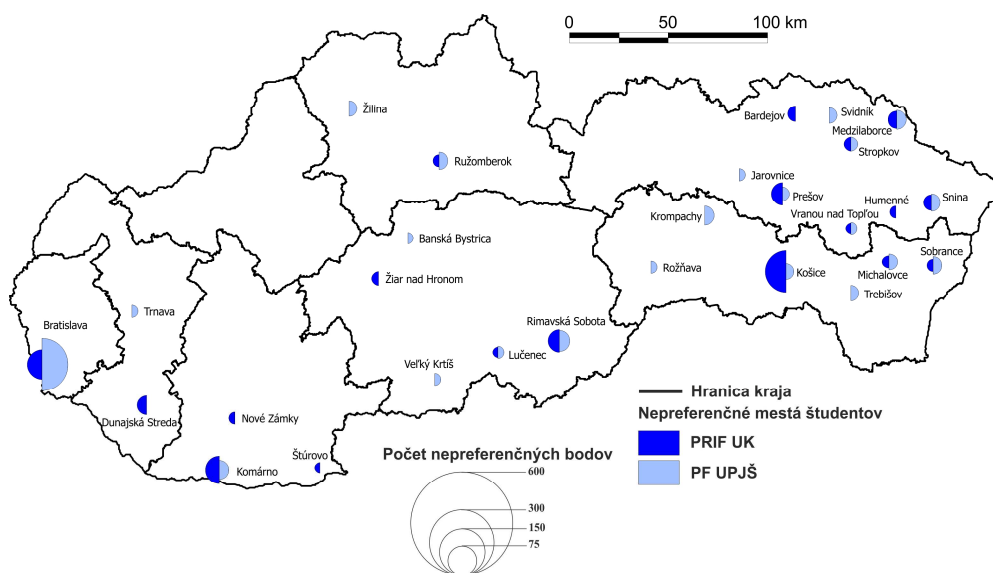
P.	Mesto, obec, región	Počet respondentov	Nepreferenčné body	%
1.	Košice	54	220	11,6
2.	Bratislava	29	128	6,7
3.	Komárno	33	116	6,1
4.	Juh SR	25	88	4,6
5.	Východ SR	21	86	4,5
6.	Rimavská Sobota	23	81	4,3
7.	Prešov	22	81	4,3
8.	Dunajská Streda	19	61	3,2
9.	Medzilaborce	12	45	2,4
10.	Bardejov	12	42	2,2
11.	Snina	10	39	2,1
12.	Michalovce	13	35	1,8
13.	Žiar nad Hronom	12	32	1,7
14.	Orava	10	32	1,7
15.	Stropkov	11	30	1,6
16.	Humenné	10	29	1,5
17.	Nové Zámky	7	28	1,5
18.	Ružomberok	7	25	1,3
19.	Sobrance	7	24	1,3
20.	Štúrovo	6	22	1,2
	Spolu TOP 20	343	1 244	65,6
	Ostatné		652	34,4
	Všetky lokality spolu		1 896	100

Prieskum na PF UPJŠ v Košiciach identifikoval jednoznačne ako najmenej preferované mesto Bratislavu (336 nepreferenčných bodov, 18,8 %). Študenti PF UPJŠ z Košíc udávali pre Bratislavu ako dôvody nepreferencie hlavne nevýhody veľkomesta (48 nepreferenčných bodov), nezdravé životné prostredie, ale aj osobné nesympatie. Nazdávame sa, že za zvolením Bratislavy ako dominantne nepreferenčného mesta môže byť aj určitý lokálpatriotizmus študentov východného Slovenska. Takúto celkovú nepopularitu Bratislavy na východnom Slovensku potvrdzuje aj starší výskum sídlných preferencií žiakov SŠ v Kežmarku (Slavík a Sedlák 1997b), kde sa potvrdila dominantná nepreferencia Bratislavy u východoslovenských žiakov. Výrazne nižšie hodnoty preferenčných bodov dosiahli ďalšie lokality. Pomerne prekvapivé bolo umiestnenie regiónu Orava na druhej priečke, pričom ako dôvod udávali hlavne slabé možnosti zamestnanosti v regióne a periférnu polohu. Podobne ako v Bratislave, na ďalších miestach v TOP 20 sa umiestnili mestá južného Slovenska (Rimavská Sobota, Komárno, Veľký Krtíš), mestá východného Slovenska (až 10), priemyselné mesto Ružomberok,

región juh Slovenska a z veľkých miest opäť Prešov a tentokrát ešte aj Žilina. Veľký počet stredných a menších miest východného Slovenska v TOP 20 (obr. 4) je odrazom súčasnej nepriaznivej ekonomickej situácie východného Slovenska. Na rozdiel od Bratislavy, Košice v tomto prípade dosiahli dobrý výsledok (15. miesto), čo možno vysvetliť lokálpatriotizmom dominujúcich študentov východného Slovenska (tab. 4, obr. 4).

Tab. 4. Sídlné a regionálne nepreferencie študentov PRIF UPJŠ v Košiciach v roku 2009

P.	Mesto, obec, región	Počet respondentov	Nepreferenčné body	%
1	Bratislava	75	336	18,8
2	Orava	20	69	3,9
3	Rimavská Sobota	22	68	3,8
4	Komárno	21	62	3,5
5	Medzilaborce	17	62	3,5
6	Kropachy	16	61	3,4
7	Snina	15	53	3
8	Michalovce	14	52	2,9
9	Sobrance	14	49	2,7
10	Ružomberok	13	45	2,5
11	Svidník	13	44	2,4
12	Trebišov	13	42	2,3
13	Juh SR	14	41	2,3
14	Žilina	11	39	2,2
15	Košice	9	38	2,1
16	Stropkov	10	36	2
17	Prešov	10	35	2
18	Veľký Krtíš	9	26	1,4
19	Vranou nad Topľou	8	26	1,4
20	Rožňava	10	25	1,4
	Spolu TOP 20	334	1 209	67,5
	Ostatné		583	32,5
	Všetky lokality spolu		1 792	100

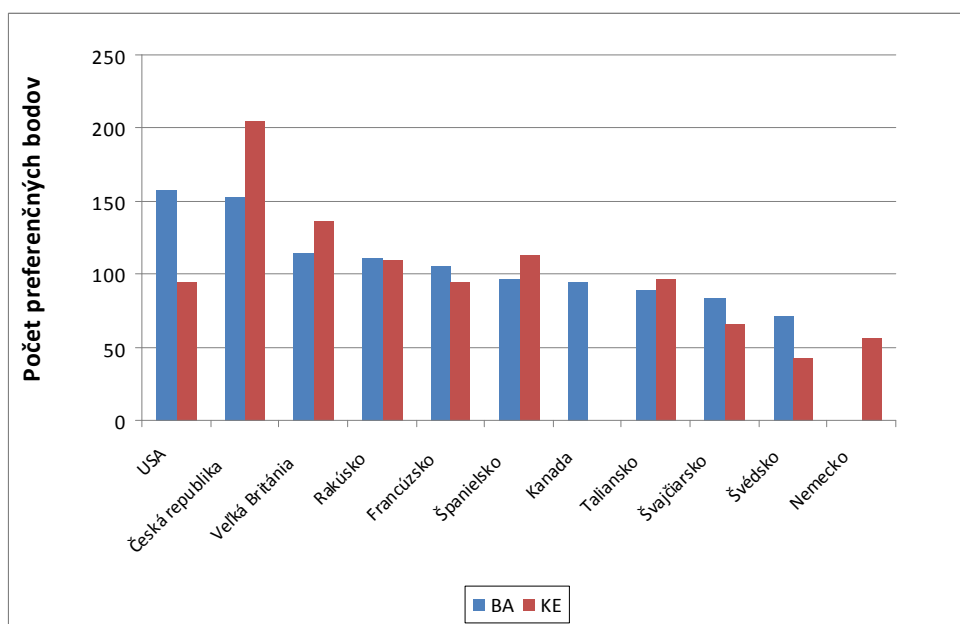

Obr.4. Sídlné nepreferencie študentov PPIF UK v Bratislave a UPJŠ v Košiciach v roku 2009

Zahranické preferencie štátov, miest a regiónov

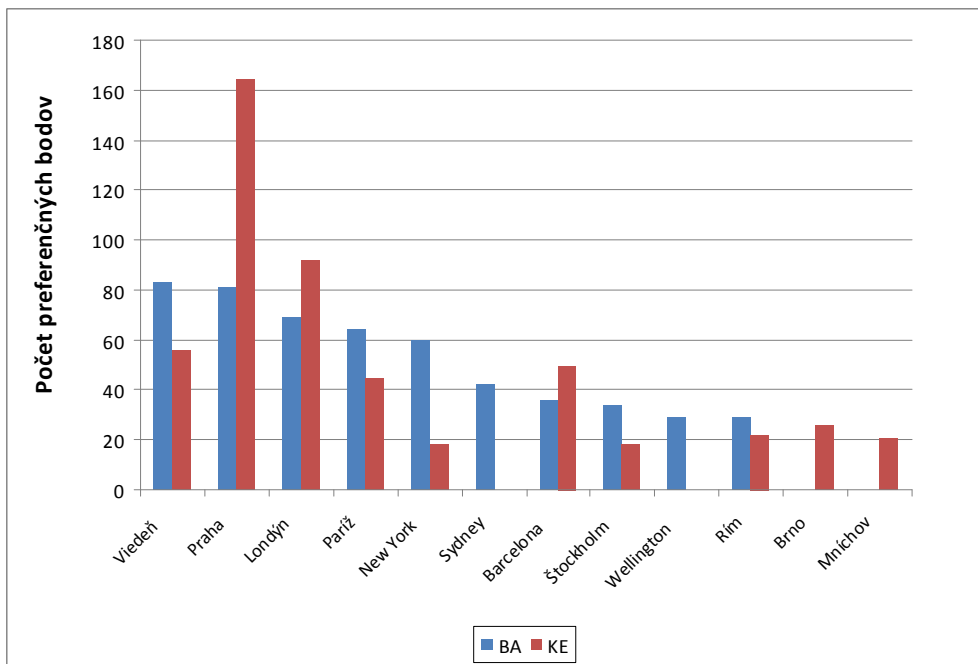
Výraznejšia zahraničná mobilita študentov v posledných rokoch priam nahráva takýmto výskumom a zvyšuje ich potrebu a aktuálnosť. Týka sa to aj slovenských študentov. Podľa údajov OECD a EÚ študuje v zahraničí minimálne 10 % celkovej populácie slovenských študentov. Po prijatí 10 nových členských krajín do EÚ nastal enormný nárast záujmu o zahraničné štúdium, pričom z uvedených krajín najvyšší nárast v rokoch 1998 – 2007 bol zaznamenaný v Slovenskej republike (8,11-krát) (Baláž 2010). Aj z týchto dôvodov sme do predkladanej štúdie pridali aj problematiku zahraničných preferencií. Respondenti mali uviesť preferované štáty, metropoly resp. regióny pre prípadné ich ďalšie pôsobenie, pracovné pobyty, atď.

Výsledky ukázali vzácnu zhodu oboch vzoriek respondentov pri výbere štátov. V rebríčku TOP 10 preferovaných štátov bol rozdiel medzi Bratislavou a Košicami len v jednom štáte, väčšie diferencie sa ukázali na čele rebríčka (obr. 5). U študentov v Bratislave boli malé rozdiely medzi prvými štátmi, najväčší záujem bol o USA a Českú republiku (vyše 9 % preferenčných bodov) a za nimi skončila trojica obľúbených štátov Veľká Británia, Rakúsko a Francúzsko (vyše 6 % preferenčných bodov). TOP 10 dopĺňajú ďalšie obľúbené európske štáty a Kanada. V Košiciach jednoznačne dominovala Česká republika (14,6 % preferenčných bodov). Za ňou skončila Veľká Británia a ďalšie obľúbené európske štáty. Rozdiel oproti Bratislave bol v horšej pozícii USA (7. priečka). TOP 10 doplnilo Nemecko. Pri oboch vzorkách v 2. desiatke štátov sa umiestnili štáty zaujímavé z hľadiska pracovnej ponuky, štúdia, celkovej atraktivity (Írsko, Austrália, Nový Zéland, Holandsko, atď.).

Obr. 5. TOP 10 zahraničných preferencií štátov študentov PRIF UK v Bratislave a PF UPJŠ v Košiciach v roku 2009

Preferencie zahraničných metropol tak poradím ako aj podielom preferenčných bodov sú porovnateľné s rebríčkami štátov. U Bratislavy sú opäť malé rozdiely medzi TOP 10 metropolami, v Košiciach jednoznačne dominovala Praha (14,5 % preferenčných bodov). U oboch vzoriek sú v prvej trojke Viedeň, Praha a Londýn a v TOP 10 ďalšie obľúbené európske metropoly Paríž, Barcelona, Rím a Štokholm (obr. 6). V Bratislave sa do TOP 10 dostali až 3 neeurópske metropoly, poradie New Yorku nie je v Bratislave prekvapením, menej sa čakalo také vysoké poradie Sydney a Wellingtonu. Respondenti v Košiciach sa koncentrovali viac na reálnejšie európske ciele možného ich pôsobenia, aj preto sa do prvej desiatky dostalo Brno a Mníchov. Okrem TOP 10 bolo spektrum ďalších metropol v oboch výskumoch pomerne rozsiahle, v porovnaní s domácimi sídelným a regionálnymi preferenciami mali nižšie zastúpenie regióny (najčastejšie pobrežné oblasti a horské regióny turisticky atraktívnych krajín).

Obr. 6. TOP 10 zahraničných preferencií metropol študentov PRIF UK v Bratislave a PF UPJŠ v Košiciach v roku 2009

Záver

Význam výskumov sídelných a regionálnych preferencií by mal v súčasnej etape zvyšujúcej sa mobility mladých ľudí rásť. Využitie takýchto výskumov možno vidieť v prepojení s výskumami reálnej migrácie a mobility študentov. Predložený príspevok prezentuje prvýkrát výsledky výskumov sídelných a regionálnych preferencií študentov vysokých škôl v Slovenskej republike – v Bratislave a Košiciach.

Výsledky výskumov sa v základných trendoch zhodujú s doterajšími výskumami sídelných a regionálnych preferencií a nepreferencií zisťovaných u žiakov stredných škôl. Najviac preferované u študentov sú najväčšie mestá predovšetkým z dôvodov pracovných príležitostí a dobrej službovej vybavenosti. Za nimi nasledujú obľúbené stredné a malé mestá – kúpeľné, turistické, historické a atraktívne regióny (prírodné krásy). Vo výsledkoch sa pravidelne opakuje vplyv „neighbourhood efektu“, ktorý posilňuje v rebríčku pozíciu domácej metropoly ako aj stredné a malé mestá v regióne skúmaného mesta.

Pri sídelných a regionálnych nepreferenciách sa na najvyšších priečkach umiestnili opäť najväčšie metropoly, pričom najvyššie sú tie vzdialenejšie (v Košiciach lokálpatriotizmus výraznejšie posunul v rebríčku Košice nižšie). Hlavnými dôvodmi nepreferencií boli nevýhody veľkomesta a nezdravé životné prostredie. Potvrdila sa pretrvávajúca neobľúbenosť miest južného a východného Slovenska a vo všeobecnosti celého južného Slovenska. V porovnaní s predchádzajúcimi výskumami sa menej prejavil ekologický faktor (znečistené priemyselné mestá).

Pomerne veľká zhoda sa ukázala vo výskume preferencií štátov a metropol. Respondenti v Bratislave a Košiciach sa zhodli v 9 štátoch z TOP 10 a vo väčšine metropol. Študenti Košíc uvádzali vo všeobecnosti reálnejšie dosiahnuteľné ciele v prípade metropol.

Literatúra

- BALÁŽ, V. 2010. Migrácia študentov v Európe: súťaž o ľudský kapitál. *Sociológia*, 42(4), 356-382.
- BARTNICKA, M. 1987. Preferencje mieszkaniowe warszawskich studentów – studium z geografii percepcii. *Przegląd geograficzny*, 59(4), 543-560.
- DRBOHLAV, D. 1990a. Důvody regionálních a sídelních preferencí obyvatelstva v ČR. *Sborník československé společnosti geografické*, 95, 13-29.
- DRBOHLAV, D. 1990b. Migrační motivace, regionální a sídelní preference obyvatelstva v československé a zahraniční literatuře. *Sociologický časopis*, 26(5), 358-374.
- DRBOHLAV, D. 1992. Kam a proč? Regionální a sídelní preference obyvatelstva Prahy. *Demografie*, 34, 40-51.
- HORČICOVÁ, E. 2010. *Sídelné a regionálne preferencie študentov Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave 2009*. [Diplomová práca]. Univerzita Komenského Bratislava, Prírodovedecká fakulta, 83 p.
- HRDLIČKA, M. 1983. Preference sídelných priestorů Čech. *Demografie*, 25, 48-58.
- SIWEK, T. 1988. Území Československa očima studentů geografie. *Sborník československé společnosti geografické*, 93, 31-37.
- SLAVÍK, V., GRÁC, R. 2010. Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici v rokoch 1996 a 2007. *Vedecký obzor*, 2(2), 145-161.
- SLAVÍK, V., GRÁC, R., KURTA, T. 2008. Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici v roku 2007. *Geographia Cassoviensis*, 2(1), 157-162.
- SLAVÍK, V., SEDLÁK, M. 1997. Sídelné a regionálne preferencie žiakov stredných škôl v Skalici. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianaee. Geographica*, 40, 40-53.
- SLAVÍK, V., SEDLÁK, M. 2000. Sídelné a regionálne preferencie žiakov SŠ v Kežmarku. *Urbánne a krajinné štúdie No. 3. Prešov : Filozofická fakulta Prešovskej univerzity*, 2000, s. 183-191.
- VOŽENÍLEK, V. 1997. Mentální mapa a mentální prostorové představy. *Geodetický a kartografický obzor*, 43(1), 9-14.
- WERNEROVÁ, M. 2008. Percepce atraktivity a image krajských měst v Česku na příkladu vysokoškolských studentů z Českých Budějovic a Ústí nad Labem. *Geografie – Sborník ČSGS*, 113, 20-33.
- ZIMANOVÁ, E. 1999. *Sídelné a regionálne preferencie študentov Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave*. [Diplomová práca]. Univerzita Komenského Bratislava, Prírodovedecká fakulta, 79 p.

Príspevok bol pripravený v rámci grantového projektu VEGA I/3048/06: Mikroregióny – priestorové jednotky pre komunálnu reformu v Slovenskej republike

Settlement and Regional Preferences of Students at the Faculty of Natural Sciences, Comenius University in Bratislava and Pavol Jozef Šafárik in Košice

Vladimír SLAVÍK, Michal KLOBUČNÍK, Martin ŠUVADA

Summary: Department of Human Geography and Demography in Faculty of Natural Sciences, Comenius University in Bratislava implements longer-term research of the settlement and regional preferences of students at selected high schools and universities in the Slovak Republic. The aim of this article is to present first results of the research of the settlement and regional preferences of university students. Research took place at the Faculty of Natural Sciences at Comenius University in Bratislava (first time in 1999, second time in November 2009) and the Faculty Science at Pavol Jozef Šafárik University in Košice (December 2009). The respondents were students of geography at the both mentioned faculties. The analysis in this article is mainly focused to the comparison of results of the questionnaires implemented in Bratislava and Košice in 2009. Nevertheless, the paper briefly presents

the first research of settlement preferences in Bratislava in 1999. This article specifically presents the settlement and regional preferences and non-preferences of the students at mentioned universities. The article also presents foreign country (state), region and city preferences of the mentioned students.

In 1999, we first analyzed the settlement and regional preferences at the sample of 185 students of geography at the Comenius University in Bratislava. As expected, Bratislava clearly dominated in their residential preferences and the second position was obtained by Poprad. A further five positions obtained important regional towns, the Košice city was the last of them. Among the most preferred were also middle and small towns (spa, historical and tourist towns). In 2009, we repeated research among the students of geography in Bratislava (161 students) and added those in Košice (166 students). The samples of respondents in mentioned universities were different in some respects. For example, women and students from Eastern Slovakia dominated in Košice (Fig. 1 and 2). This fact influenced the overall results. The results in Bratislava confirmed the expected dominance of Bratislava (24 % of preference points). We think that the main reasons for this result were the career prospects and a good level of amenities in Bratislava. At the second place, Banská Bystrica reached 7 % of preference points). Banská Bystrica was followed by other large towns and cities. Košice ranked sixth. The top twenty localities were complemented by some popular and attractive towns and three regions, primarily due to a healthy environment. Students in Košice chosen as the most attractive city Košice, and the main reasons were job opportunities, the level amenities and also the personal sympathy, custom, and birthplace. Bratislava ranked second, mainly due to career prospects and good amenities. Other largest cities ranked also highly. The TOP 20 localities were again complemented by popular and attractive cities, three regions and four middle-sized towns of Eastern Slovakia.

Comparison of the two samples of respondents showed general consensus of preferences for the largest cities and towns, popular and attractive towns, and the smaller towns located in surrounding of capital city. There are major differences in the perception of attractiveness of the largest cities areas (Fig. 2). Respondents in Bratislava preferred social and economic conditions of the capital city. Respondents in Košice preferred Košice mainly due subjective-emotional reasons like personal sympathy, birthplace and habit. Both surveys demonstrated good position of Poprad caused by its healthy environment. Same reason shifted Liptov region and Orava region in the top twenty.

The research in Bratislava proved that the most non-preferred locality was Košice. Dominating reasons were that the city is too far away, respondents are not accustomed to this city and they have personal antipathy. The second place reached Bratislava due to disadvantages of the big city and also personal antipathy. The Komárno town supplemented first trio due to the antipathy of respondents. Other towns in the TOP 20 were towns situated in South Slovakia and East Slovakia. In contrast to the previous research none of the polluted industrial towns ranked among the TOP 20 localities. Students in Košice identified Bratislava as the least preferred town (disadvantages of big city and unhealthy environment), which just confirmed previous studies (high school students in Kežmarok). A surprising result was the second position of the Orava region due to bad job opportunities and peripheral location. As well as among students from Bratislava, the most of the TOP 20 non-preferred towns were situated in Eastern or Southern Slovakia. Particular local patriotism and domination of students from Eastern Slovakia could explain much better result for Košice than among the students from Bratislava.

Increased international mobility of students in Slovakia was the main reason to research also their foreign preferences. Respondents were interviewed to indicate the preferred states or metropolises for their possible further live or career. The results showed surprising conformity of both samples of respondents in preferences of the countries. The ranking of the TOP 10 preferred countries showed major difference between Bratislava and Košice only in one case – the Czech Republic (Fig. 5). There was only small difference between the first (USA) and the second (Czech Republic) rank among the students from Bratislava. Other favourite states were United Kingdom, Austria and France. Research in Košice showed clear dominance of the Czech Republic in the student preferences. The next one was the United Kingdom and the other popular European countries. In contrast to preferences of students in Bratislava, USA ranked worse (7th) among students in Košice and Germany ranked among the TOP 10. Preferences of foreign metropolises were similar than the ranking of states. In Bratislava, preferences of students were generally balanced among the TOP 10 metropolises but in Košice, clear dominance of Prague was recorded. Both samples of respondents prefer Vienna and London in the top

positions. Bratislava's top ten includes three non-European metropolises: New York and surprisingly also Sydney and Wellington. Respondents in Košice chosen more realistic European targets of their activity, therefore Brno and Munich ranked in the TOP 10.

Fig. 1. Sex structure of respondents from Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice for the research of settlement and regional preferences in 2009

Fig. 2. The region of residence of respondents from Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice for the research of settlement and regional preferences in 2009

Fig. 3. Settlement preferences of the students of Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice in 2009

Fig. 4. Settlement non-preferences of the students of Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice in 2009

Fig. 5. TOP 10 most preferred foreign countries by students of Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice in 2009

Fig. 6. TOP 10 most preferred foreign metropolises by students of Faculty of Natural Sciences in Bratislava and Faculty of Science in Košice in 2009

Tab. 1. Settlement and regional preferences of students from Faculty of Natural Sciences in Bratislava in 2009

Tab. 2. Settlement and regional preferences of students from Faculty of Science in Košice in 2009

Tab. 3. Settlement and regional non-preferences of students from Faculty of Natural Sciences in Bratislava in 2009

Tab. 4. Settlement and regional non-preferences of students from Faculty of Science in Košice in 2009

Adresy autorov:

doc. RNDr. Vladimír Slavík CSc.
Katedra humánnej geografie a demografie
Prírodovedecká fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave
Mlynská dolina, 84215 Bratislava
slavik@fns.uniba.sk

RNDr. Michal Klobučník, PhD.
Katedra humánnej geografie a demografie
Prírodovedecká fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave
Mlynská dolina, 84215 Bratislava
klobucnik@fns.uniba.sk

RNDr. Martin Šuvada
Katedra humánnej geografie a demografie
Prírodovedecká fakulta,
Univerzita Komenského v Bratislave
Mlynská dolina, 84215 Bratislava
suvada@fns.uniba.sk